

artPortal

2023.09.27.

<https://artportal.hu/magazin/superluminal-versenyben-a-fennyel-a-light-art-museum-uj-kiallitasa/>

Superluminal – versenyben a fényvel. A Light Art Museum új kiállítása

Szemkápáztató, egyszersmind mélyen elgondolkodtató az új budapesti múzeum második, immáron nemzetközi merítésű tárlata.

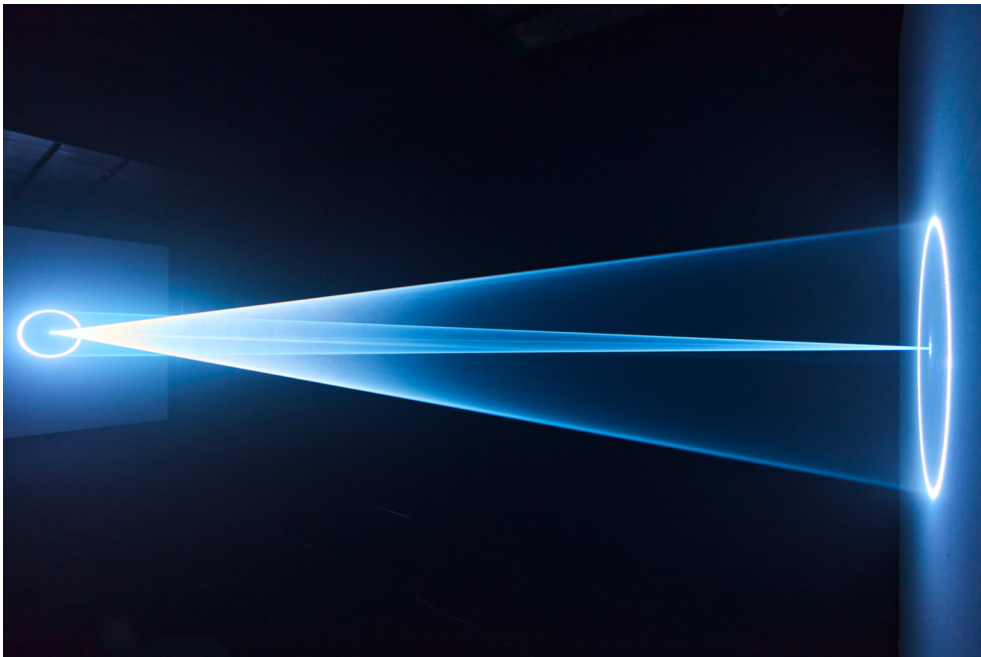
Tavaly nyáron A fény forradalma című kiállítással nyitotta meg kapuit Budapest egyik legújabb múzeuma, a Light Art Museum Budapest (LAM). Az intézmény több szempontból is különleges színfoltja a fővárosi – és általában a magyar – múzeumi palettának: kifejezetten a vizuális művészetek rohamosan egyre népszerűbbé váló, de önálló múzeumot a világban még csak nagyon kevés helyen kapott ágával, a fényművészettel foglalkozik, magán fenntartásban működik, és úgy rendezkedett be a belvárosi, Hold utcai egykori vásárcsarnok műemlékként jegyzett épületében, hogy megőrizte a csarnok eredeti látványát és atmoszféráját.

Kiállítási enteriőr Kútvölgyi-Szabó Áron: Counterfactual Counterprojections és Žilvinas Kempinas: Nautilus című installációival

fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Vida Szabolcs, a múzeum művészeti igazgatója az intézmény fő céljaként azt jelölte meg, hogy szélesebb rétegekhez hozza közelebb a kortárs képzőművészetet, amihez a fényművészet kiváló terepként szolgál, hiszen összefonódik benne a tudomány, a technika és a művészet, azaz a „kor nyelvén szól” a nézőkhöz. Ezért releváns témafelvetésekre tud választ adni, izgalmasan tud kommunikálni a látogatókkal. Ráadásul ezt a nyelvet a fiatalabb nemzedékek is jól beszélik, így az intézmény olyan fiatalok számára is vonzó lehet, akik a „klasszikus” múzeumok világát némi távolságtartással szemlélik. A gyakorlat igazolta is ezt a várakozást, hiszen az első kiállítást, mely augusztus közepéig volt látható, 200 ezren tekintették meg. Míg az első cél a látogatókhoz kapcsolódik, a második a művészekhez: olyan „ökoszisztémát” igyekeznek teremteni, melyben a művészek az alkotó tevékenységükre koncentrálhatnak. A gyakorlatban ez produkciós segítséget és olyan honoráriumokat jelent, melyekkel a művészek kedvező körülmények között hozhatnak létre új műveket. E törekvés jegyében hirdettek 4 millió forintos keretösszegű pályázatot kifejezetten fiatal művészek számára és egymillió forinttal támogatták az FKSE munkáját is. A múzeum működésének harmadik fő célkitűzése pedig az, hogy segítse azokat a fiatalokat, akik mélyebben kívánnak megismerkedni a képzőművészettel. E cél megvalósításának érdekében szerveznek múzeumpedagógiai foglalkozásokat és építik a kapcsolatokat a felsőoktatási intézményekkel, mert úgy gondolják, hogy infrastruktúrájuk, illetve felhalmozott tudásuk segíteni tudja az azokban folyó oktatási tevékenységet.

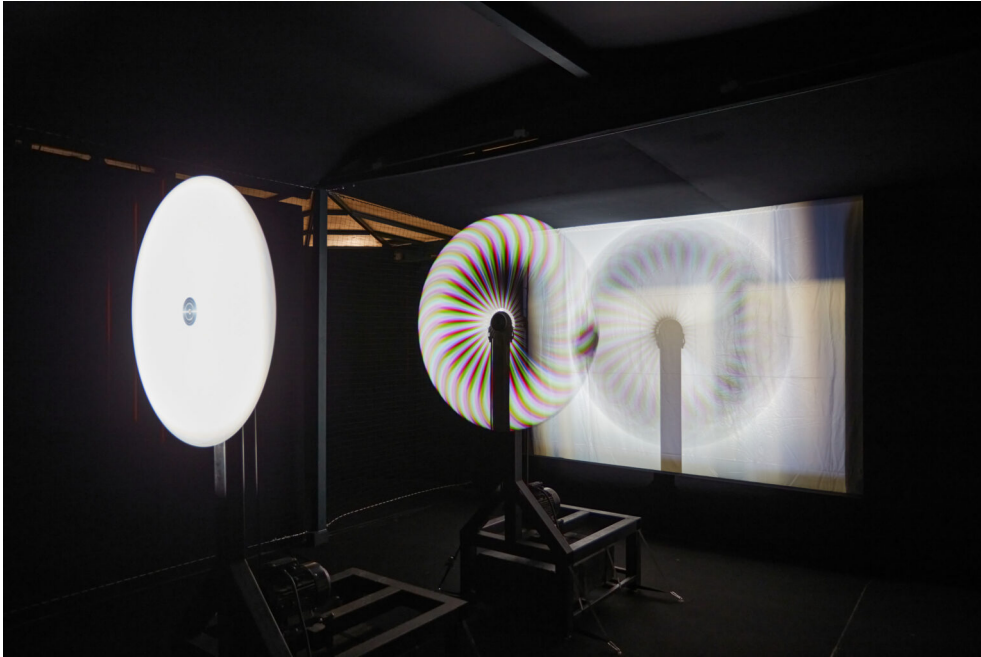

Kit Webster: SUPERNOVA, 2023, lézervetítés
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Az első kiállítás, A fény forradalmának sikerén felbuzdulva a múzeum most még nagyobb fába vágta a fejszét, hiszen szeptember 14-én nyílt új kiállításán már a fényművészet nemzetközi mezőnyéből, mondhatni nemzetközi elitjéből is válogatva mutatja be e rendkívül népszerű kortárs művészeti trend legizgalmasabb képviselőit és látványos alkotásait. Az új, Superluminal című tárlat talán még egyértelműbben demonstrálja, hova pozicionálja magát a LAM: a „múzeumi magasművészet” és a kreatív ipar, a látványipar, a látványtervezés határmezsgyéjére. Utóbbiban, ahogy

Bencsik Barnabás, az új tárlat egyik kurátora fogalmazott, rengeteg olyan kreatív energia van, ami nagyon közel áll a képzőművészetben is jelen lévő gondolkodásmódhoz.

Álljunk meg egy pillanatra a kiállítás címénél. A jó cím egyrészt kifejezi a mögötte lévő tartalmat, másrészt felkelti az érdeklődést. A Superluminal mindkét kritériumnak megfelel, igaz, az érdeklődés felkeltésének annyiban, hogy egyszerre hangzik jól és, legalábbis a potenciális látogatók többsége számára, ismeretlenül. A superluminal jelentése: a fénynél gyorsabb, a fénynél nagyobb sebességű. De létezik, létezhet ilyen?

Philip Vermeulen: Whether Weather, 2020, installáció
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Az egyik legalapvetőbb természeti állandó a fény vákuumközegbeli terjedésének sebessége, amelynek mértéke bármiféle bizonytalanság nélkül pontosan mérhető, és abszolút értéknek tekinthető. Ennek a fizikai állandónak a különleges jelentőségét (amellett, hogy ekkora sebességgel terjednek a gravitációs és az elektromágneses hullámok) az adja, hogy a relativitáselmélet szerint ez az abszolút korlátja a természetben elérhető sebességeknek: két fizikai objektum egymáshoz viszonyított sebessége sohasem haladhatja meg a fény sebességét. Ezt az abszolút tilalmat több fizikus is próbálta már megkerülni a féreglyukaktól a téridő irányított összegyűrűsítésig tartó különböző elméleti felvetésekkel, melyek valamelyike – ki tudja – egyszer talán valóban lehetővé teszi a fénynél gyorsabb (szuperluminalis) utazást.

És itt rögtön felmerül egy másik kérdés: tekintve, hogy az emberi észlelés sebessége messze elmarad a fény sebességétől, vajon változtatna-e és ha igen, hogyan, a világról alkotott képünkön, ha az emberi percepció a fény vákuumbeli sebességénél gyorsabb viszonyrendszerekben is lehetséges lenne, azaz: milyennek látnánk a világot egy szuperluminalis pozícióból? A kiállítás arra tesz kísérletet, hogy teret engedjen olyan kérdésselvetéseknek, melyek nyitottak arra, hogy ellépjenek a csak egyfajta igazságot elfogadó értelmezésektől és az emberközpontú megközelítésektől

egy olyan irányba, amely sok egyéb mellett magát a fényt mint fizikai jelenséget is képes másfajta megvilágításba helyezni.

Csörgő Attila: Óramű, 2017, kinetikus installáció
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Fentiekből már jól látható, hogy a tárlat többféle határmezsgyén mozog: nemcsak a magasművészet és a látványipar már említett határmezsgyéjén, hanem a művészet és a tudomány határmezsgyéjén is. (Hogy mennyire, abból az egyik kiállított installáció részletesebb leírásával később ízelítőt is adunk.)

A fény kettős természete (részecske- és hullámtermészet) mellett a kiállításon szereplő művek tartalmi horizontján megjelennek az elektromágneses spektrum nem látható tartományai is: a radioaktív sugárzás, az analóg és a digitális kép- és hangsugárzás, a kozmikus frekvenciák, valamint a természetben is felfedezhető ún. nagyon alacsony frekvenciák. Megszűnik a hierarchia a tudományos, a spekulatív és a metafizikai megközelítések között. Teret kapnak az ellentmondások, a paradoxonok, a végpontok közötti átmenetek és az olyan, kritikus megközelítések, melyek az ember természetéhez fűződő viszonyát vizsgálják: a fotoszintézistől a szintetikus napfényen és a fényszennyezés környezeti hatásain át az áruvá tett és kizsákmányolt napfényig.

A rendkívül látványos tárlatot a már említett Bencsik Barnabás, valamint Szalai

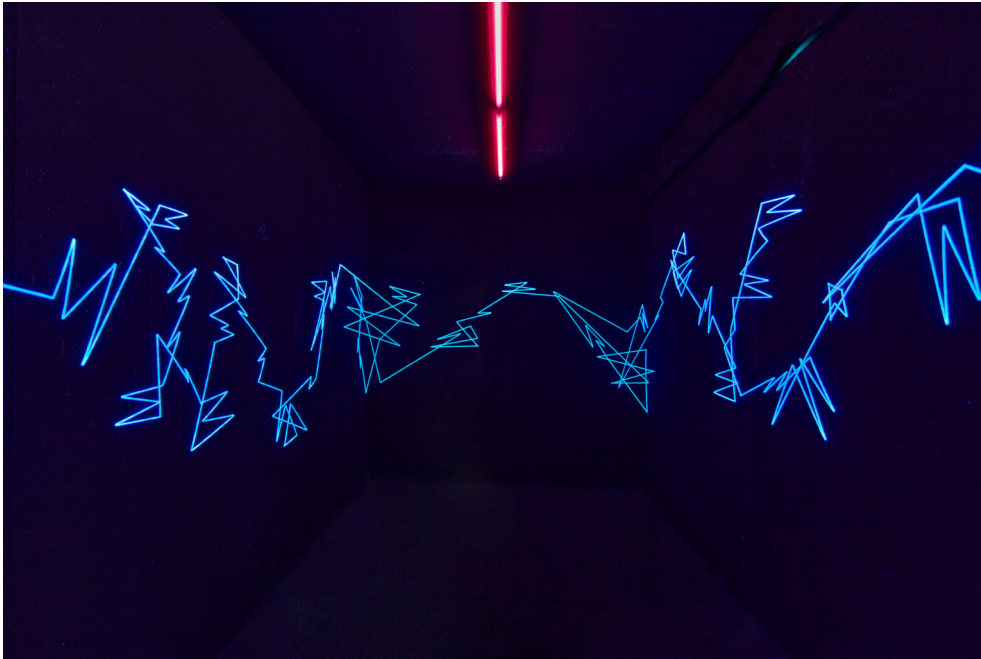
Borbála kurálta, a kurátorasszisztens Kovács Dalma volt. Valamennyien igencsak járatosak a kortárs képzőművészet új, progresszív műfajaiban, ám ez a munka a sokféle határátlépés okán még számukra is komoly kihívást jelentett. Végül csaknem negyven művet – fény-, hang-, video- és kinetikus installációkat, lézervetítéseket, digitális videoanimációkat – válogattak be a tárlatra. A munkák központi eleme értelemszerűen a fény, azonban mind túl is lépnek annak fizikában használatos definícióján, mely szerint a fény emberi szemmel érzékelhető elektromágneses sugárzás. A művek által felvetett különböző témák pedig – a szupernóvától a fekete lyukakig, a mesterséges természettől a párhuzamos univerzumokig, a programozott neuronhálózatoktól a sugárzó üvegtárgyakig vagy a kristály szerkezetébe záródott sarki fénytől a retinán létrejövő fénykoreográfiáig – új lehetséges nézőpontokat keresnek a láthatóság tartományain belül vagy azokon is túl.

fuse*: Multiverse.unfolded, 2018, valós idejű audiovizuális installáció
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

A kiállítás külön érdeme, hogy művészettörténeti előképek és a legjelentősebb magyar származású művészek, Moholy-Nagy László, Kepes György, Victor Vasarely, Nicolas Schöffer és Vera Molnar eredeti, illetve hitelesen rekonstruált művein keresztül történeti összefüggésekbe ágyazva mutatja be a kortárs fényművészet legjelentősebb hazai és nemzetközi alkotóinak utóbbi években született vagy kifejezetten erre az alkalomra létrehozott alkotásait. Az egykori piac totális fekete dobozzá alakított kiállítótereiben a közönség az immerzív vetített terek nemzetközi szinten legjelentősebb alkotócsoportjai közül olyan stúdiók munkáival találkozhat, mint a londoni Zünc Studio, a New York-i Nohlab, az olasz fuse* vagy a szintén olasz NONE Collective. Több látványos installációval szerepel a világ legjelentősebb kortárs múzeumainak állandó kiállítója, a New Yorkban élő, litván születésű Žilvinas Kempinas, és először lesz látható Budapesten a holland tudományos-művészeti színtér legsikeresebb fiatal tehetségének, Philip Vermeulennek egy brutális hatású kinetikus installációja. A nemzetközi kortárs múzeumok és kiállítóhelyek rendszeres meghívottjai közül mások mellett szerepel még a külföldön élő Csákány István és Csörgő Attila, a

horvát Goran Petercol, az orosz származású Vadim Fishkin vagy a fiatal francia Justine Emard. Felfedezhetünk olyan műveket is, például Svatopluk Mikytától, melyeknek szerzői korábban egészen más jellegű munkákkal szerepeltek hazai kiállításokon. Nagyon izgalmas művek kerültek a kiállítás anyagába a különböző nemzedékekhez tartozó hazai alkotóktól is Várnai Gyulától Kútvolgyi-Szabó Áronig, Sztojánovits Andreától Szauder Dávid Arielig.

Vera Molnar: OTTWW (Ode to the Western Wind), 1981-2010, U-érzékeny fonál, szög, változó méret.
Az installációt Szalay Péter rekonstruálta
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

A Superluminal tipikusan két szinten élvezhető kiállítás. Valamennyi alkotás rendkívül látványos, sok közülük szinte hipnotikus hatást kelt, a látogató valósággal elveszik bennük. Ugyanakkor nem véletlenül kísér minden művet példamutatóan alapos leírás, melyeknek elolvasása feltétlenül megtérülő befektetés: így kiderül például, hogy a Vera Molnar konceptuális munkáján látható, UV-fényre érzékeny fonál által kirajzolt összetett, folyamatos vonal egy olyan enigmatikus algoritmussal készült, melyre a művész a híres XIX. századi angol költő, Shelley Óda a nyugati szélhez című versét „fordította le”. Vagy megtudjuk például, milyen túlvilági hangok és fények áradnak Szécsényi-Nagy Loránd Kozmikus frekvenciák című, az emberi érzékelés által közvetlenül nem detektálható kozmikus kölcsönhatásokat vizsgáló fény- és hang-installációjából. Eláruljuk: az installáció alapjául egy Nap körül keringő űrszonda által gyűjtött adatok hanggá alakított jelei szolgálnak. A hangok alapján detektált hullámokat egy program reprodukálja és továbbítja az installáció szerkezeté felé. A művet megvilágító fény által az így létrejövő rezgések mind a mű felületén, mind a falon megjelenő tükröződésekben láthatóvá válnak. Az űrszonda által gyűjtött adatokból hang, a hanghullámokból pedig látható hullámok keletkeznek, melyeket egy generatív program által vezérelt, folyamatos változásban lévő hangsáv egészít ki. Aki ezt így első olvasásra nem teljesen érti, ne csüggedjen; amint látja – és hallja – majd az installációt, össze fog állni a kép...

A Superluminal 2024. május 20-ig tekinthető meg.

Borítókép: NOHLAB: Utazás, 2019, fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest